

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 10.04.1995, sp. zn. 1 To 16/95, ECLI:CZ:VSPH:1995:1.TO.16.1995.1

Číslo: 42/1995

Právní věta: Jestliže se v řízení před soudem jeden ze znalců označených v písemném posudku státního ústavu vyjadřuje nad rámec závěrů písemného ústavního posudku nebo se vyjadřuje k otázkám ve znaleckém posudku neřešeným, musí soud opatřit vyjádření (stanovisko) všech zpracovatelů posudku, a to ve formě písemného dodatku k posudku.

Soud: Vrchní soud v Praze

Datum rozhodnutí: 10.04.1995

Spisová značka: 1 To 16/95

Číslo rozhodnutí: 42

Číslo sešitu: 9

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Důkaz znalecký

Předpisy: 141/1961 Sb. § 110

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 42/1995 sb. rozh.

Jestliže se v řízení před soudem jeden ze znalců označených v písemném posudku státního ústavu vyjadřuje nad rámec závěrů písemného ústavního posudku nebo se vyjadřuje k otázkám ve znaleckém posudku neřešeným, musí soud opatřit vyjádření (stanovisko) všech zpracovatelů posudku, a to ve formě písemného dodatku k posudku.

(Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 10. 4. 1995 sp. zn. [1 To 16/95](#))

Vrchní soud v Praze k stížnosti odsouzeného A. O. zrušil usnesení Městského soudu v Praze ze dne 23. 2. 1995 sp. zn. 41 T 2/94 a tomuto soudu uložil, aby o věci znovu jednal a rozhodl.

Z odůvodnění:

Napadeným usnesením městský soud podle § 72 odst. 2 písm. a), odst. 4 tr. zák. uložil odsouzenému A. O. ochranné léčení sexuologické v ústavní formě.

Odsouzený A. O. podal proti tomuto usnesení ihned po jeho vyhlášení do protokolu o veřejném

zasedání stížnost, kterou ani později blíže nezdůvodnil.

Vrchní soud v Praze přezkoumal z podnětu uvedeného opravného prostředku v souladu s ustanovením § 147 odst. 1 tr. ř. správnost výroku napadeného usnesení soudu prvního stupně a zabýval se rovněž řízením, které vydání tohoto usnesení předcházelo.

Z trestního spisu vrchní soud především zjistil, že rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 27. 1. 1995 sp. zn. 41 T 2/94 byl obžalovaný A. O. odsouzen za trestné činy vydírání podle § 235 odst. 1 tr. zák. a pohlavního zneužívání podle § 242 odst. 1 tr. zák. k úhrnnému trestu odnětí svobody na osmáct měsíců, pro jehož výkon byl podle § 39a odst. 3 tr. zák. zařazen do věznice s dohledem. Odsuzující rozsudek nabyl právní moci dnem vyhlášení, tedy 27. 1. 1995.

V průběhu přípravného řízení byli v této trestní věci usnesením vyšetřovatele Policie České republiky Obvodního úřadu vyšetřování pro Prahu 7 z 20. 9. 1993 ČVS OVV-1589/93-42 podle § 105 odst. 2 a § 116 odst. 1 tr. ř. přibráni k podání znaleckého posudku z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie - sexuologie, znalci MUDr. S. B., MUDr. P. R. a PhDr. A. K., CSc.

V závěrech písemně zpracovaného znaleckého posudku tito znalci uvedli, že obžalovaný A. O. je simplexní anomální osobností zjevně podprůměrného intelektu s tím, že popsaná duševní anomálie není poruchou přechodnou. Podle znalců byla tato duševní anomálie nepochybně u posuzovaného v inkriminované době přítomna a podílela se na motivaci obou trestných činů (což byl podle zadání posudku trestný čin vydírání podle § 235 odst. 1 tr. zák. a trestný čin znásilnění podle § 241 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zák.). Uplatňovala se především při trestném činu vydírání, ale nesnižovala zde ovládací ani rozpoznávací schopnosti obžalovaného, takže nebyly omezeny v podstatné míře, nýbrž jen nepodstatně. O podstatném snížení ovládacích schopností při sexuálním násilí obžalovaného na nezletilé poškozené rozhodla podle názorů znalců jeho sexuální deviace.

Dále znalci v závěrech svého posudku uvedli, že z lékařského hlediska nelze vyloučit opakování dalších sexuálně motivovaných deliktů, zůstane-li obžalovaný neléčen, a to tím spíše, že si dosud nebyl vědom svého pohlavního zaměření na dospívající ženy. Obžalovaný podle znalců trpí pohlavní úchylností v objektu, totiž orientací na ženy nezralé, na dívky v pubertě a v adolescenci. Toto pohlavní zaměření, jež bývá označováno jako hebefilie, vedlo u obžalovaného k zamilovanosti do dospívající dívky, jejíž odpor ke koitálnímu chování však překonal násilím. Při znásilnění pak byly ovládací schopnosti obžalovaného pro selhání adaptačních mechanismů sníženy v míře podstatné. Falopletysmografické vyšetření rozpoznání hebefilie podpořilo.

Souhlas dívky s nekoitálním sexuálním chováním si mohl obžalovaný podle znalců vysvětlit jako otevřenou cestu k jejímu souhlasu se souloží. Neochotu poškozené ke koitálnímu chování nedokázal přijmout. O vznikajícím erotickém vztahu poškozené s obžalovaným svědčily jejich pokračující kontakty po květnu 1993.

Vzhledem ke zjištěné duševní a sexuální anomálii obžalovaného navrhli znalci soudu, aby uvážil možnost snížit přetrvávající nebezpečnost jeho pobytu na svobodě ochranným léčením psychiatricko sexuologickým, a to ve formě ústavní.

Po nařízení hlavního líčení ve věci však předseda senátu Městského soudu v Praze zjistil, že jeden ze zpracovatelů znaleckého posudku, MUDr. P. R., v mezidobí zemřel, a další zpracovatel, MUDr. S. B., je dlouhodobě nemocen. Usnesením ze dne 22. 4. 1994 sp. zn. 41 T 2/94, které nabylo právní moci dne 3. 5. 1994, proto přibral předseda senátu městského soudu k provedení důkazu znaleckým posudkem z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, psychologie a sexuologie, znalce MUDr. V. Ř., MUDr. M. Š., CSc. a MUDr. J. V.

V závěrech písemně zpracovaného znaleckého posudku tito znalci dovodili, že obžalovaný A. O. netrpěl v době spáchání stíhané trestné činnosti žádnou duševní poruchou, je ovšem osobou s podprůměrným intelektem, navíc emočně nevyzrálou. Tato porucha v širě pojímaném slova smyslu podle názoru znalců podstatným způsobem ovlivnila jeho rozpoznávací i ovládací schopnosti, přičemž při spáchání trestného činu vydírání bylo toto snížení tak podstatné, že se blížilo až úplnému vymizení. Pro případ, že by byl obžalovaný stíhán pro trestný čin pohlavního zneužívání, bylo snížení rozpoznávacích schopností podstatné, schopnosti ovládací však byly zachovány; pokud by byl stíhán pro trestný čin znásilnění, znalci usoudili, že v tomto případě byly jak rozpoznávací, tak i ovládací schopnosti zachovány plně. Toto by ovšem platilo pouze pro situaci, v níž by obžalovaný použil k dosažení sexuálního styku s poškozenou násilí. Pokud by se z její strany jednalo pouze o odmítání slovní, posuzoval by toto obžalovaný v souladu se svým intelektem i sociálním zařazením jako pouhé zdráhání se, a v tomto případě by mu znalci přiznali u rozpoznávacích schopností jejich podstatné snížení. Schopnosti ovládací by i v tomto případě zůstaly zachovány.

Dále znalci v závěrech písemného posudku uvedli, že obžalovaný netrpí žádnou sexuální deviací jak v objektu, tak v aktivitě, ani jakoukoli duševní chorobou. Psychopatologické projevy, které u něho způsobily snížení ovládacích či rozpoznávacích schopností při spáchání trestných činů podle § 235 a § 242 tr. zák., popřípadě i trestného činu podle § 241 tr. zák., byly podle názoru znalců pouze poruchou v širě pojímaném slova smyslu. Léčebně tyto projevy nejsou prakticky ovlivnitelné a není pravděpodobné, že by se trestné činnosti, především trestného činu pohlavního zneužívání, obžalovaný dopustil opětovně.

Ochranné léčení proto označili znalci nejen za bezpředmětné, ale případné sexuologické ochranné léčení, zejména v jeho formě ústavní, by mohlo podle jejich názoru obžalovaného v jeho dalším vývoji i poškodit. Znalci přitom zdůraznili, že k závěrům, které jsou s předchozím znaleckým posudkem v rozporu, došli po zevrubném a opakovaném vyšetření obžalovaného s důrazem především na jeho sexuální anamnézu i na jeho emočně osobnostní strukturu, a to po opětovných vzájemných konzultacích.

Na uvedených závěrech znalci setrvali i v rámci svých výsledků provedených městským soudem mimo hlavní líčení dne 25. 7. 1994.

Protože se městskému soudu nepodařilo odstranit výrazné rozpory mezi oběma zmíněnými znaleckými posudky, předseda senátu tohoto soudu usnesením ze dne 25. 7. 1994 sp. zn. 41 T 2/94, které nabylo právní moci dnem 2. 8. 1994, podle § 110 odst. 1 tr. ř. přibral k provedení důkazu posudkem ústavu Psychiatrickou léčebnu v Praze 8 - Bohnicích.

Posudek vypracovala znalecká komise léčebny ve složení MUDr. D. V. a MUDr. L. P. Jeho písemné vyhotovení stvrdil svým podpisem a úředním razítkem MUDr. Z. B., ředitel Psychiatrické léčebny v Praze 8 - Bohnicích, a za znaleckou komisi léčebny svým podpisem MUDr. D. V.

Na soudem zadané otázky, které bylo nutno v ústavním znaleckém posudku zodpovědět, odpověděla znalecká komise psychiatrické léčebny v tom smyslu, že u posuzovaného A. O. se nejednalo ani nejedná o duševní chorobu. Jde o snížení intelektu do pásma slaboduchosti a současně o sexuální anomálii, která se projevuje výraznou sexuální nevyzrálostí (psychosexuálním infantilismem) se známkami patologické sexuální agresivity. Všechny uvedené poruchy se spolupodílely na páčání inkriminované trestné činnosti.

Při páčání trestného činu vydírání byly podle písemných závěrů ústavního znaleckého posudku rozpoznávací i ovládací schopnosti obžalovaného sníženy, nikoli však podstatně. Při páčání trestných činů pohlavního zneužívání či znásilnění byly jeho rozpoznávací schopnosti sníženy, nikoli však podstatně. Jeho ovládací schopnosti však při páčání této trestné činnosti byly podstatně

sníženy.

Sexuální anomálie posuzovaného je podle ústavního posudku nebezpečná především projevem patologické sexuální agresivity, takže jeho pobyt na svobodě bez odborné léčby je nebezpečný pro společnost, přičemž vzhledem k osobnosti obviněného nelze předpokládat, že by toho času mohla splnit účel léčba ambulantní formou. Proto znalecká komise psychiatrické léčebny po projednání v kolegiu znalců léčebny doporučila, aby obžalovanému soud uložil ochranné léčení sexuologické, a to formou ústavní.

Usnesením ze dne 27. 1. 1995 si Městský soud v Praze vyhradil rozhodnutí o ochranném léčení ve smyslu § 230 odst. 2 tr. ř. do veřejného zasedání. K tomuto veřejnému zasedání soud prvního stupně předvolal oba členy ústavní znalecké komise MUDr. D. V. i MUDr. L. P.

K veřejnému zasedání dne 23. 2. 1995 se však dostavil pouze MUDr. L. P. a předložil soudu zplnomocnění k zastupování Psychiatrické léčebny Praha 8 u soudního jednání ve věci odsouzeného A. O. ze dne 17. 2. 1995, podepsané ředitelem léčebny MUDr. Z. B. a opatřené úředním razítkem. MUDr. D. V. se veřejného zasedání nemohl pro dlouhodobé onemocnění zúčastnit.

Znalec MUDr. L. P. byl předsedou senátu poučen podle § 106 tr. ř. Uvedl, že závěry ústavního posudku s MUDr. D. V. konzultoval, a po plné shodě posudek podává jménem ředitele psychiatrické léčebny.

K dotazům obhájce odsouzeného A. O. JUDr. P. Š. znalec MUDr. L. P. objasnil především způsob, jakým probíhalo vyšetření duševního stavu odsouzeného na psychiatrické klinice a v sexuologické laboratoři, ozřejmil pracovní a funkční zařazení jednotlivých znalců, kteří se podíleli na zpracování posudků, a vysvětlil techniku vypracování ústavního znaleckého posudku. Připustil, že úkolem znalecké komise bylo vypořádat se s rozpory předchozích znaleckých posudků, a uvedl, že pokud tato otázka nebyla v písemném vyhotovení ústavního posudku zodpovězena, může příslušné vysvětlení podat soudu v rámci veřejného zasedání.

Znalec MUDr. L. P. poté nadiktoval své závěry přímo do protokolu o veřejném zasedání a odpověděl na několik dalších doplňujících dotazů odsouzeného A. O. i jeho obhájce.

Je třeba v této souvislosti připomenout, že k dotazu předsedy senátu, zda procesní strany navrhují doplnění dokazování, odsouzený A. O. prostřednictvím svého obhájce navrhl, aby městský soud vyžádal revizní znalecký posudek, neboť ústavní posudek Psychiatrické léčebny Praha 8 je podle jeho názoru neúplný a postrádá odpověď na otázky, pro které byl vyžádán. Podle názoru odsouzeného nebyly odstraněny rozpory v předchozích dvou znaleckých posudcích.

Státní zástupkyně městského státního zastupitelství v Praze se k tomuto návrhu připojila. Městský soud však tento návrh na doplnění dokazování zamítl a dokazování ve veřejném zasedání ukončil. Napadeným usnesením pak odsouzenému A. O. uložil ochranné sexuologické léčení, a to ústavní formou.

Podle ustanovení § 105 odst. 1 tr. ř. platí, že pokud je k objasnění skutečnosti důležité pro trestní řízení třeba odborných znalostí, rozhodne orgán činný v trestním řízení a v řízení před soudem předseda senátu o přiřazení znalce. Jestliže jde o objasnění skutečnosti zvláště důležité, je třeba ve smyslu § 105 odst. 2 tr. ř. přibrat znalce dva. Dva znalce je přitom nutno přibrat vždy, jde-li o prohlídku a pitvu mrtvoly (§ 115 tr. ř.), anebo, jako v tomto případě, o vyšetření duševního stavu (§ 116 tr. ř.).

Je-li třeba vyšetřit duševní stav obviněného, přiberou se k tomu podle § 116 odst. 1 tr. ř. vždy dva znalci z oboru psychiatrie.

Vypracoval-li znalec posudek písemně, stačí, aby se při svém výsledku na něj v souladu s ustanovením § 108 odst. 1 tr. ř. odvolal a stvrdil ho. Bylo-li přibráno více znalců, kteří dospěli po vzájemné poradě k souhlasným závěrům, podá podle § 108 odst. 2 tr. ř. za všechny posudek ten z nich, jehož sami k tomu určili; různí-li se závěry znalců, je třeba vyslechnout každého zvlášť.

Je-li ovšem pochybnost o správnosti posudku, nebo je-li posudek nejasný nebo neúplný, je nutné znalce ve smyslu § 109 tr. ř. požádat o vysvětlení. Kdyby tento postup nevedl k výsledku, přibere se znalec jiný.

Pouze ve výjimečných, zvlášť obtížných případech, vyžadujících zvláštního vědeckého posouzení, může vyšetřovatel nebo státní zástupce a v řízení před soudem předseda senátu podle § 110 odst. 1 tr. ř. rozhodnout o přibrání státního orgánu nebo státního ústavu k podání posudku nebo přezkoumání posudku podaného znalcem. Státní orgán nebo státní ústav musí podat posudek v souladu s ustanovením § 110 odst. 2 tr. ř. písemně a označit v něm osobu, která posudek vypracovala a která může být v případě potřeby slyšena jako znalec. Jde-li o případ, v němž by bylo třeba přibrat znalce dva (viz § 105 odst. 2 tr. ř.), uvede státní orgán nebo státní ústav v posudku takové osoby dvě.

K vyžádání posudku ústavu podle § 110 tr. ř. tudíž přistoupí orgán činný v trestním řízení teprve po vyčerpání postupu podle § 109 tr. ř., tj. teprve tehdy, jestliže nejasnosti nebo neúplnosti posudku nebyly odstraněny ani osobním výsledkem znalce a vysvětlením, které od něho bylo vyžádáno (srov. č. 13/1971-II Sbírký rozhodnutí trestních).

V daném případě byly shora uvedené předpoklady splněny a městský soud tedy svým rozhodnutím o přibrání státního ústavu nepochybil, byť z jeho zadání nebylo jednoznačně patrné, zda účelem tohoto opatření bylo vyhotovení nového posudku nebo přezkoumání správnosti posudku či posudků ve věci již vyhotovených.

Správně také městský soud k veřejnému zasedání obeslal oba zpracovatele posudku ústavu, a protože MUDr. D. V. je zapsán v seznamu znalců příslušného oboru i odvětví, nic nebránilo MUDr. L. P., aby podaný posudek případně stvrdil i jeho jménem.

Pokud však znalec MUDr. L. P. písemně zpracovaný posudek ústavu ve veřejném zasedání doplnil vlastními úvahami a závěry, ba dokonce se pokusil zodpovědět zadanou otázku, kterou posudek dostatečně nezodpověděl, nebylo možné takto doplněnému ústavnímu posudku přiznat procesní a důkazní relevanci bez schválení uvedených doplnění nejen druhým zpracovatelem posudku, ale celým kolegiem znalců Psychiatrické léčebny v Praze - Bohnicích, a to ve formě písemného dodatku k posudku.

Vrchní soud v Praze proto ke stížnosti odsouzeného A. O. napadené usnesení městského soudu zrušil a tomuto soudu věc vrátil, aby o ní znovu jednal a rozhodl.

V dalším řízení bude nezbytné především odstranit shora vytýkaný procesní nedostatek a poté rozhodnout o uložení či neuložení ochranného léčení, případně o jeho druhu a formě jeho realizace v souladu se skutkovými zjištěními soudu, při plném respektování odpovídajících ustanovení. ?